

SZILÁGY-SOMLYÓ.

T Á R S A D A L M I H E T I L A P

A SZILÁGY-SOMLYÓ-VIDÉKI GAZDASÁGI-EGYLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

Nagy László.

Segéd-szerkesztő:

Hulinka Sándor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Sz.-Somlyó, az ev. ref. pápi háznál, hava a lap anyagi és szellemi részét illető küldemények is czimzendők.

Hirdetések jutányos árban. Bélyegdíj 30 kr.

Egy orvoslásra váró társadalmi betegség.

(á.) A művelt világ majd minden népesok-féle mozgalmat indított már meg az elharapózó iszákosság ellen. Némelyek törvényeket alkottak, mások társadalmilag iparkodtak segíteni a bajon, — habár azt nem is sikerült sehol sem, s nem is sikerülhet sohasem teljesen kiirtani, — kisebb-nagyobb mérvben korlátok közé szoríták azt.

Hazánkban e baj az utóbbi időkben sok-szoros szempontból imminenssé vált.

Nem csak az erkölcsi szempont, hanem közegészségi, nemzetiségi, közgazdászati szempontok követelték azt, hogy hazánkban is tör-ténjék már egyszer valami e téren

Az iszákosságnak erkölcsi káros hatásáról nem szükséges szólni; a bűnügyi statistika, a törvénykezési csarnokok, maga az élet elég ékesen szólnak annak sajnálatos erkölcsi kö-vetkezményeiről.

Hogy a közegészségügy mennyit szenved e vétkes szokás által, arról eléggé meggyőző ismét a statistika, a gyakori halálozás s a naponként mindig nagyobb mérvű elsatnyulása köz-népünknek.

Nemzetiségünk is érzi a lidércnyomást miatta. Ez egyik nem lényegtelen oka fajunk szaporatlanságának, — a mondhatni megdöb-bentő halálozási arányszámoknak, — ezért vál-nak oly kevesen be katonának a régi edzett szittyá vérnek kores unokái.

Hogy nemzetgazdaságunkra, községek, esa-ládok és egyesek vagyonosodására minő nagy-mérvű kártékony befolyást gyakorol ezen mond-hatni általános kórság, — arról eleget beszél-hetnének a sok bukások, az árverező dob, al-

sóbb népiünk naponként súlyosbodó elszegénye-dése.

Nem szükség többet szólnunk.

Elég csak ráutalnunk azon sokféle irányú káros következményekre, melyek az iszákosság-ból önkényt és természetesen fölynak, maga a tapasztalat, az uton-utfélen mind sürűbben felmerülő példa elég ékesen szól s kiált mindig hangosabban az orvoslás után.

Nem csuda hát, ha kormányunk is meg-érté e hangos kiáltást s az utóbbi időkben ko-molyan kezd foglalkozni a baj gyógyításával.

Első tény volt Trefort miniszter körrende-lete a tanfelügyelőkhöz.

A körrendelettől el nem tagadhatjuk ugyan azt az eredményt, hogy a figyelmet felhívá a bajra és azt discussio tárgyává tette. De ez minden a mit elért. Mert tanítóinkban meg-lehet ugyan a jóakarat s a buzgalom is, s ta-lán itt-ott egyesekre nézve a hatás is, ha ok-tató szavuknak nyomatékot kölesönöz az élet; — de hát mit tehet ott a tanító, a hol maga a lelkész sem tud boldogulni annyi sok dörge-delmes praedikációval?

Második tény volt az uzsora törvénytől kapcsolatban a koresmai hitel némi megszorí-tása. Hát ez szükséges volt ugyan s talán némi kis gátat fog vetni a dupla fogású krétának.

Ám a mi meggyőződésünk az, hogy sem szépszavú körrendelet, melyet ma elolvasunk, holnap elfeledünk, sem törvény, mely alól a furfang és szenvedély annyi kibuvót találhat, nem segíthetnek valami sokat a bajon.

Itt gyökeres és tettekben nyilatkozó kurára van szükség és erre csak a társadalom képes.

Hogyan?

Az ugynevezett „mértéletességi egyletek“, melyek Angolországban honosodtak meg először, sok sikerrel kecsegtetnének, bizonyára többel,

mint a körrendelet, mint a könnyen kijátszható törvény. És ez haszonnal legalább többre nézve megkísérthető volna. Ámde ez egyleteknek alapja és összetartó kapesai az erkölcsi kötelék és a szabadakarat lévén, épen azért akkor rázhatja le a nyugtató láncot a szenvedély, a mikor épen akarja.

Ide kényszer kell, — ha nem is durva, kö-vetelő kényszer, de a helyzetből kifolyó szük-ségszerű kényszer, melynek súlyát az, a kire ráteszik, alig érezze meg.

És ezen az alapon nyugszik az iszákosság el-len alkalmazott s leghatásosabbnak bizonyult svéd rendszer.

Ismerkedjünk meg vele.

Gothenburg városban 1864-ben, a nagy mérvben elterjedt s a nép erejét és számát emésztő iszákosság, különösen pálinka-ivás meg-akadályozására husz igen tekintélyes kereskedő és polgár ajánlatot tett a városnak, hogy min-den italmérési jogot átvesz, melyek különben nyilvános árverés alá jutnának; megfizeti érték a városi pálinkamérési szabályzatban megállá-pított legkisebb bért s kötelezi magát, hogy a tiszta nyereséget a munkás osztályok javára for-dítja. A társaság az engedélyt megnyerve, meg-kezdé működését. A 60 koresma nagy részét megszüntette, a többit díszesen állították ki s oly fogadásokat helyeztek oda, kik a pálin-kát csak társaság számlájára s egy hivatalnok felügyelete alatt mérték ki, azonban kávét sört szénsavas vizet, szivart ételeket saját felelőssé-gekre árulhattak. Így nem állott érdekében a fogadósnak, hogy vendégei minél többet igya-nak.

Három év múlva a társaság a jövedelmet a községi pénztárba szolgáltatva vissza, és az igen tekintélyes volt, 1866-ban már 53, 946 korona (1 korona 60 kr.) 1876-ban már 721,

Eliz a másik felén, látta (ha nézte) a napot. Őket pedig a város összes ifjusága csodálta.

Oh mily édes lehetett az élete ennek a két szép gyermeknek! Beszívni egy város összes fiatal-ságának sohajait az illatos levegővel: kell-e ennél több a leánynak?

A város összes fiataisága pedig állott öt tag-ból. Ezek közül pedig egyik sem volt süket, sem vak. Egyik sem volt sánta, még kevésbbé néma. Hallottak és láttak, futkostak és beszéltek Petegi-éktől Baradéig.

A Lea mamájánál uzsonnáztak, Elizéknél va-esoráltak mind az ötön, igen gyakran. A két mama pedig gyönyörködött a leányok udvarlóiban: sze-rette, ha beszéltek; örvendett, ha jól mulattak. A két leány meg hízelt az ifjak mindegyikének, csábító mosolylyal, édes nézéssel . . .

Egy fontos „körülményt“ nem szabad itt kife-lednem. Lea és Eliz egymásnak ellenségei voltak buba koruktól kezdve. Természetes, ha mindkettő szép, mint lilium virág és kedves, mint csevegő madár; ha mindkettő vágyakozó szemmel néz, — nem is lehetett másképen. Lea szerette volna, ha csak őt egyedül csodálják, ha csak ő felé repülnek a sohajok, Eliz is hasonlóképen. Ám nehéz volt ezt elérni.

Az öt tagból álló fiataiság állhatatosan meg-maradt Leáéknál uzsonnára, Elizéknál vacsorára. Ott pletykáztak Elizről, itt rozsat mondtak Leára. Mindegyik a pillanatnyi felhevülés rabja volt. Tüz-oltó bálban Eliz nem tánczolt kevesebbet mint Lea, nem ivott több limonádét, nem szopogatott nagyobb pakli cukkerlit és nem harapdálta kevesebbszer aj-kait haragjában, mint amaz.

TÁRCZA.

Ki nem szeret, nem él. . . .

Pihent a szív aludva mélyen,
Már nem hittem, hogy föleszméljen.
Könny, szerelem, csók ... mind-mind vége!...
Harca lezajlott s itt a béke.
Bolond, ki így beszél:
— Ki nem szeret, nem él!

Hát nem élet a zaj, a lárma?
Ha piros bor pezsg a pohárba,
Cseng a kehely, fölzendül a dal,
Csábít a lány égő ajakkal? . . .
Bolond, ki így beszél:
— Ki nem szeret, nem beszél!

Szinlelj szerelmet, bár nem érzed,
Tolvaj méhként lopd meg a mézet,
S kéjében Loreley ölének:
Áthat, havit az édes mérég . . .
Bolond, ki így beszél:
— Ki nem szeret, nem él!

Nem, nem! fölébredt, nem volt halva;
A szerelem csodás hatalma
Életre hívta . . . Áldott érzet,
Ha az Istent szivedben érzed! . . .
Bölcs az, ki így beszél:
— Ki nem szeret, nem él!

A szerelem — minek nincs mása:
Isten lelkének villanása.
Hit, reinény s mind, mi szívnek drága,
Áldás, öröm terem nyomába!
Bölcs az, ki így beszél:
— Ki nem szeret, nem él!

El, el tehát ti ronda rémek!
Magatokkal átkom vigyétek.
Mámor, nevetés, vad tivornya
Hangját a szélvész szertehordja . . .
Egy titkos hang beszél:
— Ki nem szeret, nem él!

(Sz.-Somlyó.)

G—S.

Két leányról.

— Karcz. —

Két leányról beszéltek azoknak, kik nem hal-lották még e történetet.

Két leányról, kik szépek valának és szívőkben telve vágyakkal az élet minden gyönyörei iránt. Suttogó lomb tavaszi reggelen és perzselő nap forró nyáron, hervadó levél ősszel és zuzmarás tél: nem gyönyörködöttette e két szép gyermeket, kik közül az egyiket Petegi Leának, a másikat Barad Eliznek hívták.

A kis város, melyben laktak, zaj nélkül való és unalmas. Apró házai itt-ott, széles udvarral van-nak körítve és messze terjed körülöttük mindenütt az egyforma mező.

Petegi Lea a város egyik szélső részén, Barad

862 korom, a mely kis ingadozással állandó maradt. Az elfogyasztott pálinka összes mennyisége pedig azóta folyvást apadt.

A társaságnak, e nagy társadalmi nevelő eszköznek érdekében alkotott szabályok közt legfontosabbak: 18 évesnél fiatalabb, vagy részes embernek szeszest italt adni nem szabad, vásár- és ünnepnapokon csak délelben adnak ugynevezett „papramorgót” az ebéd előtt; szombat este 6 órától, más napokon 7, nyáron 8 órától kezdve szeszest italt mérni tilos. Pálinkájuk a legjobb s így nem oly ártalmas. A pálinkagyárosok által megállapított árak nem irányadók, nehogy az ideiglenes olosóság a népet részegeskedésre szoktassa.

A jótékony hatás kézzelfoghatólag mutatkozott. Míg 1855-ben 33.600 lakos közül 3431-et bűntettek meg részegeskedésért, 1876-ban a 70.000 lakosra csak 2650 bűntetési eset jutott, s így alig egy harmadrésze az előbbinek. Míg 1865-ben 118 ember volt delirium tremens-ben addig fokunkint apadva e szám, 1879-ben már csak 82, 1880-ban 44-re szállott. És a javulás azóta folyvást gyarapodik.

El is terjedt ez intézmény nemsokára egész Svédhonban, úgy hogy az egy Luny kivételével minden 5000 léleknel többet számláló svéd városban alkalmazták. Azóta mind több tért hódít ez intézmény Norvégia- s Angliában is.

Hogy anyagi erejében is mennyire csökkenti népünket a pálinkázás, azt egy Külben megjelelt munka is kimutatja, mely a pálinka-ivást egészségi és nemzetgazdasági szempontból is tárgyalja, s ott a következő érdekes számítást olvassuk. Ha naponként csak 10 pfenningért ittunk pálinkát, az évenként 36 márkát s 50 pf. teszen. Ezért az összegért a következő élelmiszereket vagy árukat lehetne szerezni 40 font sonkát, vagy 69 font marhahúst, vagy 75 font bornyuhúst, vagy 45 font disznóhúst, vagy 50 font zsírt, vagy 45 font kolbászt, vagy 63 7 fontos fekete kenyert, vagy 55 darab 3 1/2 fontos buzaenyert, vagy 33 font vaját, 40 font kávé, vagy 200 liter tejet, vagy 200 font lisztet, vagy 3000 font kőszentet, vagy 4 pár cipőt felöltöttek részére, vagy 65 rőf vásznat, vagy 360 lat pamutot, vagy 7 kész inget.

Hazánkban, hol az italmérési jog töbnyire lelkiismeretlen üzerek kezében van, nagyon elkelne a példa. Az élelmes szászok már helyes uton járnak, ők a regále-jogot nem a legtöbbet ígérőnek adják, hanem a kinek legtöbb erkölcsi garantiája van.

Valóban ideje volna már, ha a szavak helyett népiünk megmentése végett a tettek terére lépne, s ne krajcároskodjunk ott, hol erkölcsi nagy töké, nemzeti érdekek forognak a kockán.

A Maiché-féle phylloxericid.

Nagy érdeklél, sőt mondhatnám örömmel olvastam a „Magyar Föld”-ben (jun. 19. és 21-én), valamint a jelen t. lap jun. 26-án megjelent hason felirású cikkeket; örömmel pedig azért, mert ezen cikkek tanuskodnak egyrészt azon kiváló érdeklődésről, melylyel börttermelőink a Maiché-féle phylloxericide irányában viseltetnek, másrészt pedig igazolják azon már több iz-

ben hangsúlyozott állításomat, hogy bizony nagy mérvben van szükségünk egy olyan szerre, mely a phylloxericid gyökeresen kiirtja.

Annál inkább csodálkoztam azonban azon gyors és mindedig minden alapot nélkülöző ítélet felett, melyet a „Magyar Föld” a Maiché-féle phylloxericide muidnem rögtönítelő bíróság módján kimond, a helyett, hogy türelemmel bevárna a Budapest és Bécsben megindított kísérletek végeredményét.

Hiszen nekem eszem ágában sem volt állítani akarni, hogy a Maiché-féle phylloxericide már is kiállotta nálunk a tűzpróbát, sőt ellenkezőleg, nagyon is világosan megírtam, hogy Franciaországban számtalan kísérlet fogatosítottat ezen phylloxera irtó szerrel, melyek eredménye jegyzőkönyvek alakjában egy vaskos füzetben tétettek közzé. Ezen füzetet, melybe nekem nem csak alkalman volt betekinthetni, hanem mely tulajdonomat is képezi, ez alkalommal bemutattam jelen lap szerkesztőjének Nagy László urnak is, azon czélból, hogy állításomat igazoljam.*) Ugyanezen füzetből kivethető, hogy Franciaországban tényleg megalakult egy részvénytársaság 1.400.000 frank alaptőkével, melynek hivatalos címe: „Société Française de Protection contre le Phylloxera”, és melynek elnöke Soubeyrán báró, a legnagyobb és legjobb hiteli francia bankintézetek egyikének, a párisi „Banque d'Escompte”-nak elnöke. A 8 tagból álló igazgatótanács tagjai is kiváló és ősmert egyéniségek, úgy hogy a priori is lehetetlennek kell nyilvánítanom azon feltevést, hogy az említett füzetben megjelent jegyzőkönyvek esetleg hamisak. Pedig a jegyzőkönyvek igen jelentékeny része az illető megyék (Départements) és kerületek (Arrondissements) tanácsosai (Conseillers-généralis és Conseillers d'Arrondissements) gazdasági egyesületek elnökei és titkárai, gazdasági tanintézetek igazgatói és tanárai, valamint egyéb kiváló szakegyenek által lettek aláírva.

Világosan megírtam cikkemben, hogy mindannyi jegyzőkönyv két részből áll: az egyik felében a kísérletezésre kiküldött bizottság kimutatja a szer alkalmazását és annak módját; a másik felében konstatálva van a szer használata. Az u. n. „konstatatíók” majdnem egyhangulag elismerik a „phylloxericide” kitűnő minőségét. Szóval-szóra így hangzanak: „a bizottság 3 héttel a phylloxericide alkalmazása után újból kirándult a kísérleti telepre és felbontott 20—25 (vagy a szükséghez mérten több) a Maiché-féle phylloxericiddel kezelt szőlőtőkét. A beható és lelkiismeretes vizsgálat (természetesen nagyító üvegek) után meggyőződött a bizottság, miszerint a phylloxericiddel kezelt szőlőterületek a phylloxera végekép kipusztult, miglen a határos, azaz nem kezelt területen a phylloxera ép oly nagy mennyiségben létezett és ép oly nagy mértékben pusztított, mint annak előtte.

Azután előadtam, hogy Budapest és Bécsben hasonló irányú kísérletek fogatosítottak. Azonban a kísérlet csak első fele ejtetett meg, t. i. a szer alkalmazása. A „konstatatíó” az idény előrehaladottsága miatt ősszel nem volt megejthető és így csak tavasszal fog megejteni.

Kérdem már most a „Maiché-féle phylloxericid” felirással a „Magyar Föld”-ben megjelent cikk t. íróját, miért nem várja be a fennebb jelzett kísérleteknek a „konstatatíó” után megállapítandó eredményét, mielőtt a phylloxericidet végekép elítéli? Hiszen tudunkul a Maiché-féle phylloxericide hazánkban, de Ausztriában sem szerethető be mindedig. Vagy talán olvasott már a t. cikkíró a phylloxericide-re vonatkozó hirdetést valamely szak- vagy napilapban, vagy vett e tudósítást más alakban, hogy ezen phylloxera irtó szer hol és milyen áron szerethető be. Sőt ellenkezőleg meggyőződés, hogy Wágner László műegyetemi tanár azért ejtette meg a kísérleteket Budapest és Bécsben oly annyira hivatalos formában, hogy a phylloxericide

*) A „Maiché-féle phylloxericid” című a „Szilágyi-Somlyó” f. évi 1-60 számában megjelent cikk igen tisztelt írója Z. ur nekem személyesen bemutatta azon vaskos francia füzetet (159 nyomott oldal), melyre említett cikkében hivatkozott és mely 52 jegyzőkönyv lenyomatát tartalmazza, melyet mindannyira a Maiché-féle phylloxericiddel felig, vagy egészen hivatalos alakban fogatosított kísérletek eredményét sikeresnek tünteti fel.

Szerk.

Az Eliz mamája elvitte fürdőzni leányát és nem hozta vissza négy héti. Akkor hazajöttek egy sem öreg, sem ifju emberrel, ki férje lett a szép gyermeknek.

Az öt ifju pedig csodálkozott e dolgon. Hova lettek a vacsorák, uzsonnák, édes nevetés, biztató nézésekkkel? Hol a két leány, kik tűzoltó bálban limonádét ittak, cukkerlit ropogtattak és táncoltak? Elmúlt... elmúlt.

Lea álmai közé most nem vegyül be a dāmon, Eliz alakjával. Eliz nem hallja a muzsikával együtt Lea jókedvű kacagását s mosolyát nem látja, hogy csábítóbb lenne, mint az övé.

Mamák nem gondolkozva arról, hogy miképpen lehet ötöt ketté osztani, hogy egyik részre három jusson.

Mindez pedig másképpen történt volna, ha két mama nem egyszerre elége meg leányainak mosolygó arcai alatt a szenvedő szívet látni.

Mindez másképpen lett volna, ha a kisvárosi fiatal emberek ötön két táborra oszolva ostromoltak volna egy-egy várat és nem egyszerre kettőt.

Akkor lett volna tovább vig élet uzsonnákkal mindkét részről, limonádé a tűzoltó bálban, cukkerli, de — — —

De nem lett volna nekem, a miről pletykát beszéljek.

B... J...

értéke tényleg konstatáltassék. Ha beválik, nem kételkedem, hogy a kormány ép oly melegen fogja ajánlani, mint a minő szívesen börttermelőink alkalmazni is fogják; ha pedig meg nem felelőnek bizonyul, a szer bizonyára csakhamar végekép elenyészik a láthatárról. Hiszen épen a napilapok által is közölt névjelstrom eléggé bizonyítja, hogy a phylloxericid alkalmazásával jelen volt egyének nem mulatni jöttek ki a Benkő-féle szőlőbe, hanem hogy lelkiismeretes kísérletezésről van szó, melynek eredménye azonban csak tavasszal és illetve a jövő nyár folytán leend konstatálható.

Mindezeket összegezve, tehát meggyőződés, miszerint kormányunknak jelenleg nem az a feladata, hogy ez ügyet egyszerűen elüsse és hogy gazdalközön-ségünket mintegy figyelmeztesse a dolog „veszélyes volta”, hanem igenis feladata, hogy a tavasszal és nyár folytán megejtendő konstatálások alkalmával ugyanazon kitűnőség szakközégei által képviseltesse magát, kik a kísérlet megejtése első stádiumában is jelen voltak és azután az országos gazdasági egyesület, a gazdasági és a főváros kiküldöttjeivel egyetértve, határozottan, de igazságosan ítéljen a Maiché-féle phylloxericide felett. Az érdeklött börttermelőink figyelmét pedig ez alkalommal pedig újból felhívom a Maiché-féle phylloxericide, azon meggyőzéssel, hogy várják be nyugodtan a szakközégek által hozandó bírálatot; ha az a phylloxericidet jónak hasznót hajtónak fogja igazolni, akkor fogatosítsák azon hiteloperációkat, a melyeket a jelen t. lap január 5-iki számában javaslatba hoztam, ellenkező esetben pedig eleve biztosíthatom a „Magyar Föld” szerkesztőségét, a phylloxericid Magyarországon senkinek sem fog kelleni. A szakavatott kísérletek véglegesen szoktak dönteni az ilyen fontos kérdésekben.

Z.

Különfelék.

* Kőbörgő ebek. A városban falkánként kőbörgő ebek uralmának úgy hittük, hogy a kutya adó véget fogja vetni. Csalódtunk. Minden utca járdáján urak ők most is és sajnosan kell tapasztalunk, hogy a rendszabályozás, a pergő dob, a dobos tekintélyt parancsoló harsány hangja, elful a kutyák csaholásában és — nem juthat a gazdák füleihez. Birságot azok nyakába, a kik be nem tartják a törvény és rendszabályait; mert egy előfordulható szerencsétlenség után nem tudjuk majd, hogy kit fog érni a felelősség, különösen azon esemény után, mely legközelebb is — habár ezuttal szerencsésen, — városunk egyik utcáján játszódtott le s mely sokkal inkább ismert tény, hogysem külön commentálásra szorulna.

* Nyílt számadás a sz. somlyói rom. kath. leányiskola növendékei részéről saját könyvtára javára f. évi február 11-én rendezett táncvigalmáról. Bevétel: belépti díjakból 40 frt 83 kr. Felülfizetések 23 frt 60 kr. Beküldetett 10 frt 30 kr. Összesen 80 frt 93 kr. Kiadás: zene 25 frt, szolgálattétel 4 frt 60 kr, világitásra 2 frt 59 kr, aprólékos kiadásokra 5 frt 15 kr, nyomtatványokra 1 frt 72 kr, összesen: 39 frt 6 kr. Tiszta jövedelem 41 frt 87 kr. A jótékony cél támogatására felülfizettek: Aszalos Jánosné 20 kr, Bartha Iván 60 kr, özv. Barnusz Jánosné 60 kr, tisz. Csicsay Alajos r. k. káplán 1 frt, Czecz Károly 10 kr, tisz. Csomortányi Péter gym. tanár 60 kr, Faff Józsefné 40 kr, Faff Róza 20 kr, Gencsy Sándor 80 kr, Gyulai Endre 60 kr, Holimka (Hamvai) Sándor „Apró Emberek” című munkájából 1 kötetet, Józsa Gyula 20 kr. ngs. Kerekes József tanfelügyelő (Zilah) 60 kr, Kovács István füstölő 26 frt, Lukácsfy Ödön 20 kr, Molnár Amál tanítónő 1 frt, Molnár Janka tanítónő (Debrecen) 1 frt nagytiszt. Nagy László ev. ref. esperes 60 kr, tisz. Nits Pál gym tanár 60 kr, tisz. Papp Pongrácz tanár 1 frt 60 kr, ifj. Páskuj Istvánné 20 kr, Pap Anna 20 kr, Ruzska Ignác 60 kr, Ruzska István 60 kr, Rónai László 50 kr, br. Sahlhausen Lipótné 60 kr, tisz. Scharba József gym tanár 30 kr, Simon Antal 60 kr, Simon Antalné 40 kr, Simon Ilona 20 kr, Somogyi Aladár 30 kr, tisz. Szőke Dániel gym. tanár 60 kr, Szénásy Miklós kir. körjegyző 60 kr, Szénásy Miklósné 20 kr, Szentimrey István tanár 60 kr, Schönstein Ferencz 1 frt, főtiszt. Trusza Lajos esperes-plebánus 5 frt, özv. Tóth Lajosné (Debrecen) 1 frt, Tamko Bertalan 60 kr, Tamko Bertalanné 20 kr, Tolokán Miklósné (Kraszna) 20 kr, Ujfalvi Ilona 10 kr, Uzonyi Imréné (Debrecen) 1 frt, Uzonyi Imre (Debrecen) 30 kr, Uzonyi Erzs (Debrecen) 30 kr, Uzonyi Kálmán (Debrecen) 40 kr, tisz. Vittman Ágoston gym. tanár 60 kr, Virág Lajos városi főjegyző 60 kr, Veverán József 4 frt, Zipfinger Péter 60 kr, N. N. 60 kr. Melyért a bizottság nevében e helyen is meleg köszönetet mond. Simon Antal pénztárnok.

* Szakvizsga. Rónai László helybeli m. kir. postahivatal általánosan kedvelt postatisztje, a távirtdai vizsgát N. Károlyban sikerrel kiállotta, miről a hivatalos okmányt a napokban kapta meg. Gratulálunk!

* Köszönetnyilvánítás. A f. hó 11-én tartott gyermek-bál alkalmából Bartha Endréné, Lukácsfy Ödöné, Papp Tódorné, Ruzska Ignácné, Simon Antalné, Szénásy Miklósné, Tamko Bertalanné, ifj. Páskuj Istvánné, Veverán Józsefné és Zipfinger Péterné urnóknak mint háziasszonyoknak, Jancsó Maresa és Ilona, Pap Irma és Zipfinger Izuka kisasszonyoknak mint házi leányoknak és különösen Lukácsfy Ödöné urnóknak a vendégek előzőeken és nyájasságaiért; Gencsy Sándor polgármester urnak a színház világitása és fűtéséért, a műkedvelő társulatnak a díjtalanul engedett helyiségeért, Zoltán Vincze urnak a táncrendezéséért e helyen is köszönetét nyilvánítja a jótékony cél nevében, Molnár Amál, tanítónő.

* Hosszu életkor. Maladé községben a f. é. febr. 3-án halt el Tógyika Togyerné, ki 109 évet élt s a legutolsó ideig megtartotta testi ruganyosságát s még az utolsó héten is kendőt himzett.

* **A fillérestély,** melyet a jótékony nőegylet hagyó kedden, Carneval herceg uralkodásának utolsó napján a színházban rendezett, ismét újabb tanúbizonyságul szolgált annak, hogy ez egyesült művelt társadalmmal teljesen összeforrott és annak kiegészítő, mondhatni főmozgató elemét képezi. Csak pusztán társadalmi szempontból ítélve meg működését és az ez által elért eredményt, lehetetlen eltagadni tőle az elismerést, mert míg egyfelől kellemes élvezetet nyújt a közönségnek, addig másfelől szép összegekkel gazdagítja pénztárát is. Köszönet ezért a szíves közreműködőknek, kiválóan pedig a fillérestélyek buzgó rendezőinek és fáradságtalan háziasszonyainak. Az estély ugy anyagi mint szellemi tekintetben fényesen sikerült. A színházban distingváló városi és vidéki közönség volt jelen, melynek női fele szépségben és eleganciában igen kedves és vonzó képet nyújtott. Csak úgy röpillt az idő! De hogyne is röppent volna hisz anyai tünder, mosolygó arcu szép leány s anyai bájos menyecske közt, azt sem tudta az ember kihez forduljon, kivel beszéljen s kiből gyönyörködjék! Ennyi báj, kellem s szeretetreméltóság ritkán jön össze egy koszoruba, füzerczve vidám kedélyhangulattal. Még most is fülemben csengnek az ábrándos valzer ütemei, melyek mellett talán jobb is lett volna ebből a siralomvölgyéből kidreischrittezni, mint ily állapotra ébredni s még mellé referádat írni.*) De mivel minden úgy van jól a hogy van, megnyugszom én is a megváltozhatatlanban s legalább képzeletben igyekezem még egyszer átélni ez emlékezetes éjszakát, hű képét adván annak reporteri kötelességéből kifolyólag. Az estélyt ft. Csák Alajos gym. igazgató ur „őseink költészetéről“ című érdekes s a közönség figyelmét végig ébrentartó felolvasásával kezdődött, melyet mai számunkban közlünk. Utána Posner Sándor ur aratott sok tapsot gyakorlott kézre valló hegedűjátékával. Ezt követte egy csattanós „Csalládi jelenet“, mely Józsa Anna k. a. és Lászlóffy István ur igen ügyes és élénk előadásában részesült. Szután a Telegdy Mártonné urnő éneke keltett még zajos lelkesedést, a ki zenekíséret mellett sok érdelemmel és kifejezéssel énekelt egy pár népdalt Szentirmaytól Szentimrey István tanár ur szakavatott kísérete mellett. S a mit legelől kell vala említenem kellemesen változatossá tette mintegy színezte a képet, hogy a nőközönség egy parányi része jelmezben jelent meg. Így: Telegdyné urnő (magyar menyecske) Bideskuthy Ella k. a. Ippról (kulotaszegi nő), Józsa Anna k. a. (éjkirályné), Józsa Bella k. a. (sakkjáték), Nagy Margit k. a. (magyar kis lány), Papp Irma k. a. (lengyel nő), Porjes Etel k. a. (szászleány). A sikerült estélyt vacsora, utána pedig táncmulatság fejezte be. S itt végzem én is tudósításomat azzal, hogy a legjobb kedv s fesztelesség uralkodott mindvégig, mely tetőpontját a „Nagy Mazur“-ban érte el, járva kiki a maga párjával, csak én a másval, melyre da-capo hiányában mondjuk, hogy: Finale. — A 40 kr. belépti-díj uttall nem volt sok.

* **Öngyilkosság.** Megdőbbsentő hír járta be f. hó 21-én délelőtt városunkat, melyszerint dr. Kopp Gyula városunk társadalmi életének egyik közbecsülésben és tiszteltetben álló tagja pisztolylövéssel vetett véget életének. A hihetetlennek látszó hír, sajnos, ezuttal valónak bizonyult be. A mindenki által szeretett, megnyerő modoru, széles műveltségű férfiú életét egy durva ólom golyó, melyet önkézüleg irányzott agyának kíméletlenül kioltotta. A majdnem hihetetlen esemény annál váratlanabban hatott a város lakóira, mert a széles körben becsült orvos még az előtt való nap sok ismerőssel találkozva igen vidámnak s meglegedettnek látszott és senki sem sejtette, hogy másnap ily gyászos catasztroph fogja életét szegni azon nemes férfiúnak, kit a város és vidék intelligens közönségén kívül a szegényebb néposztály, melynek betegségében valóságos önzetlen atyai tanácsadója és gondozója volt, a legmелеbb ragaszkodással szeretett. S a jobb sorára érdemes férfiú egy sötét pillanatban azon közel oltá ki életét, melylyel nyomorult embertársainak anynyi jót tett, — mintegy csak magával szemben mutatván azt, hogy könnyörtönnének és tulszigorunak. Rendezett viszonyok között élt; anyagi gondok nem gyötörhették; de ki láthatna az emberi szívek mélységei titkaiba? Ki tudná azt megmondani mi rágóndhatott a nemes szív gyökerein mely anyyi jónak és szépnek kutforrása volt? Az a nyitott seb a nemes fő halántékán nem enged bepillantani a mélyen és rémségesen hallgató szív titkaiba... Hány élet forgácsolódik el így! Egy önfeladott pillanatban megfélekedez a földi kötelességekről hányan rohanunk így a halál karjaiba! És a halott merev, hideg arca szánakozó részvétellel tölti el szívünket és nem enged egy vádló szót, nem enged egy szemrehányó ki fejezést se ajkainkra: miért tetted?... miért tetted?! Csak hallgatunk és e kínos hallgatásban van a mi beszédünk: a küzdelem ha nehéz is de édes kell, hogy legyen azokért, a kikért élünk adatott! Legyen nyugodt a boldogtalan férfiú siri alma. Küzdelmes szívünk csendes nyugalmat adjon az anyaföld! Temetése ma délután 2 órakor fog megtörténni a Báthory-körön lévő lakásából; a gyászjelentés pedig így hangzik: „Kopp Sándor mint fia, özv. Nadányi Sándorné, szül. Kókai Nót Anna mint anyós, özv. Nagy Ferencné szül. Nagy Karolin mint több éven át hűséges gondviselő és fia Albert, számos rokonok és barátok nevében fájdalomtól megtört szívvel tudatják dr. Kopp Gyula tiszteltetbeli megyei főorvos és szilágy-somlyói járási hórházi orvosnak élete 60-ik évében bekövetkezett hirtelen elhunytát. Megdőbbsentő és váratlan e gyászsebet, mely a mindenki által szeretett társadalmi embert, a gondos és szerető apát ily gyorsan elcsodorta az élők világából; a halál angyalának egy szárnylebbenése és a nemesen érző szív megszünt dobogni örökre, örökre! A kedves tetem a f. hó 23-án d. u. 2 órakor fog átadatni az anyaföldnek a rom. kath. szertartás szerint s az elhunyt lelkéért f. hó 24-én reggeli 8 órakor fog az engesztelő szent misse áldozat bemutatni az Egek Urának! Béke és áldás porairál Szilágy-Somlyó, 1888. február 21-én.“

*) No látja kérem referens ur, most az egyszer kár volt buzgólkodni. Egy teljes hét alatt csak kiadhatta volna magát és... és a referáda is elkészült volna tán? Szerk.

* **Táncvigalom.** Rátonban az ev. ref. egyház február hó 14-én egy beszerzendő orgona javára táncvigalmat rendezett. A tiszta jövedelem kezdetben nagyon csekélynek mutatkozott, de vacsora alatt Sarkadi Gyula kr.-horváthi lévita egy lelkes hangu tősziban adakozásra hívta fel a jelenlevőket. Szava nem hangzott el eredmény nélkül, mert felülfizeték a kis társasághoz képest szépen gyűlt be. Így felülfizettek: Vass Lajosné 2 frt, özv. Bartha Ferencné 1 frt, Kovács Mártonné 1 frt, Kovács Mihály 1 frt 50 kr, Mikola Albert 2 frt 50 kr, Berei Zsigmond 90 kr, Szász Jánosné 50 kr, Vass Lajos 50 kr, Hajdu István 50 kr, Szabó Lajos 1 frt, Zaj Zsuzsanna 50 kr, Varga Ilka 20 kr, Nagy Albert 10 kr, Sarkadi Gyula 50 kr, Matolcsi János 1 frt 50 kr, Pethő Nina 50 kr, Nagy Miklós 50 kr, Butka N. 1 frt, Kovács Sámuel 10 kr. Fogadják a lelkes felülfizetők az egyház hálás köszönetét. Tiszta bevétel a felülfizetésekkel együtt 20 frt 13 kr. Ez összeg azonban tetemesen gyarapodik, ha ide számítjuk, hogy Berei Zsigmond és Kiss Lajos egy év alatt 1—1 frt lefizetésére kötelezték magukat, továbbá Kilyén Sándor azon ajánlatot tette, hogy ő maga az orgonaalapöt éppen annyival fogja gyarapítani, a mennyi a tiszta bevétel volt.

* **Véres verekedés.** Folyó hó 14-én Kárásztelek községben a község apraja nagyja a községi kocsmába a farsangot elienetni öszegyűlt; alkonyatkor már bortól meglehetősen illuminálva volt valamennyi ugyanarra, hogy többen öszeszóhalkoztak és civódtak, a mibe Szabó Lackó József is beleártotta magát, mire Bede János hevesen ki kelt Szabó ellen és oly dolgokat lobbantott szeméire a melyek Szabót haragra ingerelték ugyanis nyilvánosan gyilkosnak, gazembernek szidta; Szabó ingerülten rontott Bedére és azt ütlegelni kezdé; a mielő Bede a szomszéd kis szobába menekült; ekkor Szabó a fogason lógó mellényéhez rohant és onnan elő véve kését Bede után rohant és azt 6 helyen szurta meg késével, 3 sebet a fején, 2 hasán, és egyet a karján ejtett. Bede már egy hete élet és halál közt beteg.

* **Tűz.** F. hó 13-án este 8 óra tájt Lompért községben tűz ütött ki a Balla Zsigmond házában; a mi a házat felemészttette és jelentékeny kárt okozott. A tűz oka gondatlanság volt; ugyanis Balla Zsigmondné lepényt süttött és a lepény sütéshez használt zsírt rá öntötte vigyázatlanságból a tűzre; az ez által okozott nagy láng a kéménybe kapott, mit csak akkor vett észre, midőn már a padláson teljesen elharapódzott a tűz.

* **Bród meggyilkoltatása** újabb világításban. Krasznai levelezőnk írja a következőket: Annak idején részletesen le volt írva a „Szilágy-Somlyó“-ban a felsőbáni tőkepenzes Bród József meggyilkolása; a vélt gyilkosok elfogva várták megérdemelt büntetésüket s már az ügy — úgy hittük be lesz fejezve. De a napokban febr. 10-én váratlanul újabb fordulatot vett. A mint a csendőr őrzőjárat szokásos szemle útját végezte, betért F.-Bán községbe. Itt az árván maradt szegény(?) Bródné magához hívta Dicker őrsvezetőt s 100 frtot adott neki, hogy hagyják már abban férje gyilkosainak további keresését. Dicker őrsvezető minden további gondolkodás nélkül zsebre tette a vérdíjt s megnyugtatta a bántódó (?) özvegyet. Rögtön hazajött s az őrsön jelentést tett. Az őrsparancsnok sürgönyözött további utasításért Zilahra Missurray főhadnagynak, s az jelentést tett a törvénszéknél. Vischán Elek szilágy-somlyói kir. aljárásbíró aztán rögtön F.-Bánba szállított ki és az eredmény az, hogy özv. Bród Józsefné és Bród Dávidot elfogták s hír szerint már is elég jelet találtak arra, hogy a bünrészesekben részt vettek. Elfogták még ezen kívül a velük lakó Moga Mihály és Nyikulás Vaszilikt mint bünrészeseket. Itt is behízonnyult hát a francia közmondás: „Cherchez la femme.“

* **Nem mind arany ami fénylik.** Mindenki ismeri a kereskedésben előforduló közkezdveltségű ilynevezett gyógyfűszappant, fogpasztát, fogport, szájjvizet, sat. Az ember egyszerűen a legközelebbi üzletbe vagy gyógytárba fordul, kéri a kívánt szappant szájjvizet vagy fogport és megelégszik azzal amit kap, csak olcsó legyen. A közönség azt hiszi: az egyik olyan mint a másik, pedig ez a közömbösség a bőr vagy szájkonzerváló orvosi szerek megválasztása körül, a legnagyobb vétek önmaga ellen. Egy darabb Popp-féle gyógyfűszappan 30 krba kerül és ez a szappan, mely minden gyógytárban kapható, mégis feltűnően különbözik a többi szappanféléktől. Első rendben nem drága, mert egy darab, egy négy személyből álló család részére több mint négy hétre elég. E szappan kitűnő szolgálatot tesz mindennemű bőrbajoknál, a bőrt finomabb teszi és gyógytulajdonságai mellett a legfinomabb pipere szappan. Dr. Popp udvari fogorvos egyéb készítményei mint Anatherin szájjvize, fogpasztája és fogpora, oly különlegességek, melyek a számos ártalmas hamisítványok dacára, vagy éppen ezek folytán általánosan kedveltetnek, az egész világon el vannak terjedve, minden gyógytárban kaphatók és kiváló gyógyhatásuk miatt, melyekkel minden száj- és fogbaj ellen használatnak, egyedül kipróbált szájkonzerváló szereknek tekinthetők. Magától értetődik, hogy hamisításoktól óvakodni kell és csak Popp-féle készítményeket kell elfogadnunk.

Irodalom.

— Két elbeszélés foglalja el a Singer és Wolfner kiadásában megjelenő s oly közkezdveltségű Egyetemes regénytár legújabb kötetét. Szerzője Kazir Emil. Két olyan különböző tárgyú, különböző hangu elbeszélés, mintha nem is ugyanegy toll írta volna, de ugyanaz az egy toll épen a különböző tárgyhöz alkalmazkodott. A „Lég és föld“ maga egy kisebb regény, az élet küzdelmeinek, a fővárosba kerülő ifjúságnak rajza, erős vonásokkal. Egy fiatal ember és egy fiatal leány története van elmondva benne, kiket a mindennapi életfolyása egymás útjába állít s kik egymás boldogulásának akadályai lesznek, noha vonzódnak egymáshoz. A nagyvárosi élet komorságában veszel a két főalak fiatalágának öröme, szerelmének idyllje és megsemmi-

sül életcélok is. A drámai helyzetekben annyira változatos elbeszélést „A kitörült évek“ című novella követi könnyűden írva folyton bonyoluló mesével, mely egy titokzatos eset körül szövődik s az olvasót abban a hitben tartja, hogy a rejtélyt kitalálta, pedig a szerző egész másképp fejtí meg s a meglejtő-sel két régi jó barát és egy szerelmes pár szívét hozza közvetlen közelségbe. — A két elbeszélés díszes piros vászonkötésben 50 kr.

— Stein János m. k. egyetemi könyv és zenemű kereskedésében megjelent Jakab Ödön „Szegény Radóné“ című népszimnűvének eredeti dalai. Ára 1 frt. E kellemes dalokat ajánljuk a zenekedvelők becses figyelmébe.

— „Az Eredeti Magyar Daltár“ II. évfolyamának 2-ik füzeté megjelent érdekes tartalom és osnós kiállításban. Szerkeszti Hoós János Déván. A füzet a 94—100 szám alatti dalokat tartalmazza; a melléklet tartalma egy régi irányu Hallgató Magyar. A zeneirők közül az alábbiak vannak képviselve: Szöllősy Attila, Belezmay Antal, Ifj. Donáth Lajos, Gaál Ferencz, Dankó Pista, Dr. Angyal, Armand és Hoós János. — E zenei folyóiratot mely e téren egyedül áll hazánkban ugy olosósága, mint érdekes tartalmánál fogva a legmелеbben ajánljuk a magyar zene kedvelőinek. Egész halmazát szerezhetni meg 4 frt. évi előfizetésért az eredeti szebbnél, szebb nép és műdaloknak, melyeket mivel az utánnyomás be van tiltva más uton megsemlhet szerezni. — Az I évfolyam összes füzetei még mindig kaphatók a lapszerkesztőségében 4 frtért. 85 dal tartalommal. — Előfizethetni az „Eredeti Magyar Daltár“ szerkesztőségénél Déván. (Hunyadmegye.) Előfizetési ár egész évre 4 frt. félévre 2 frt.

CSARNOK.

Őseink költészetéről.*]

Azt hiszem t. Hölgyeim és Uraim nem vállalkoztam háládatlan munkára, midőn nemzetünk régi költészetét vettem fel, bár szűk keretbe szorított föl-olvasásom tárgyául. Mert mi volna ránk érdekesebb valami, mint saját fajunk multja, annak átélt öröme és bánata, annak létért való küzdelmei, melyek között nem egyszer felsarjadottak a szív nemes érzelméi, s a költészet meleg, rokonszenves hangján szállottak át szájról-szájra az államalkotásban, majd a harcok mezején megszületett dalok. Hogyne esnék jól nekünk visszamenni a képelet szárnyain a rég letűnt időkbe, költészetünk bölcsőkorába, hisz maguk őseink is Turóczy történetírók szerint azért énekelték meg magukat, hogy nevük az utókor s fajuk előtt is elhiresedjék, s mi unokáik magasztallassuk világra szóló tetteiket s lelkesedjünk honunk felvirágzásáért minél többet tenni.

Történetírók között sokan vannak, kik lelkesen vállalkoztak elődeink bölcsőkorának ismertetésére, s ma már van anyai adatunk, hogy belőlök felismerhetjük nemzetünk külső vagy történeti életét. De őseink gondolkodásmódját, lelkiületeket, szellemi téren tett előhaladásukat illetőleg, melyekből az Európába betelepült magyarok műveltségét írott emlékekből megismerhetnők: semmi történeti adatnak sem vagyunk birtokában. Így vagyunk irodalmukkal is, melynek eredeti szépségeihez nem tudott senki eljutni. Krónikásaink jegyzeteiből ugyan sok mindenre következtethetünk, melyből a valót sejtethetjük, de ezek nem pótolják amaz ősirodalmi emlékeket, melyeket a romboló századok nagy sajnálatunkra megsemmisítettek.

Hogy eleink az ős hazában dalos világgal is bírtak — az bizonyos. Több általános és különös tény igazolja. A vallási fogalmak a képzelet arany szálaival átszőve képezik minden népnél az első és főkincset. A vallás láthatárán tűnik fel a költészet hajnala, melyet vagy a kül, vagy a belvilág hoz létre a szív kincstárából; s ezeknek megfelelőleg a költészeti fajok között is legrégibb az epikai és lyrai.

Mihelyt az ember kifejezte érzelmeit, megjelent a lyrai költészet, mihelyt meg volt alkotva a legprimitívebb társadalom, nyomában találjuk azonnal az elbeszélő költészetet; a családoknak törzsekké alakulása s ezeknek barátságba vagy küzdelembe keveredése újabb anyaga lett a népköltészetnek. Így kezdtek fejlődni az eposzok csirái, igazolja ezt a nemzetek történelme. Hős eleinknél sem volt ez más-képen.

S ha volt nép, melynek lelkéhez édes-kedvesen fűződik a költészet és zene, ugy bizonyosan a magyar volt ez, mely a lant rezgő hurjaira sok dicsőséges anyagot tudott összehordani.

A népek élélének bölcsőkorához fűződik tehát a költészet, ezt a népek művelődés történelme világosan bizonyítja, mert minden nép életének ifju kora ideális — költői; s éppen a krónikások jegyzeteiből tudjuk, hogy keleti természetű őscink talán az égalji, talaj fajviszonyoknál fogva is ápolták a képzelődés szépségeit, még azután is, midőn a fantasztikus keletről ájtjöttek a kultivált nyugatra, hol a józan ész kimeríte természeti s egyéni szabadság jogai és korlátai között kellett élniök. Együtt vigadtak a költői lelkiüetű néppel Ázsiában a patriarchális életviszonyok között, de együtt a hazát szerző hős vezérek korában is a monarchikus állam magyarjaival. Sőt elmondhatjuk, hogy talán nincs nemzet a nagyvilágon, melynek lyrája annyira össze volna forrva saját történetével, mint a magyaré. — A mi lyránk kicsinyben a nemzet történelme. A legrégibb idők-től napjainkig egy-két költemény hüebben képes a nemzet hangulatát, a hazafiság eszméit kifejezni, mint bármi más történeti kutforrás, vagy országgyűlési beszédek. A hazafiság eszméje és hurja oly erősen és oly sokszor zendült meg a magyar nemzet

*) Felolvasta Csák Alajos a sz.-somlyói nőegyletnek f. hó 14-én tartott fillérestélyén.

lyráján, mint más nemzetekén egyen sem. De van is alapoka. Nem küzdött egy európai nemzet sem oly sokat a létért mint a magyar. S lehetett e örömeinek fájdalomnak szebb kifejező formája, mint a lyra? De más felől a nemzeti szellemnek úgy a nép, mint a műköltészetben kezdettől fogva a lyra volt csaknem egyedüli formája, s ezt számos idegen író is bizonyítja, kik a magyar népet őseivel a hunokkal együtt már őshazájában a műveltebb népek közé sorozzák; Thierry jeles francia író pedig a költészetet az ő magyaroknál a közintézményekhez tartozónak állítja. Csak rossz akarat emlékeztethet meg őseinkről mint félvad szótlan népcsoportról, mely megvetve a tudományt, műveltséggel éppen nem bírt volna; itt is nem saját hanem idegen írókra hivatkozva állíthatjuk, hogy őseink a régi kor felfogásához mért művelt, alkotmányos érzelmű, önérzetes, nemzeti jellegekre büszke, szabadságszerető, lovagias nép volt, mely a közhaza érdekeinek minden alá tudott rendelni, annak fenntartására vérével pecsételt, értelmes törvényeket alkotott s hazáját valóságos családdá tudta alakítani melyben egyenlő jogok testvéries köteléke fűzte össze a tagokat. Ily nemzetről méltán jegyeztetett fel, hogy az őskorban kincs, erő, hatalom, és tudományra nézve oly fokon állott, hogy ahhoz alig lehet azon időben valamely népet hasonlítani.

Nem lehet tagadni oly népnek műveltségét, mely annyi viharos század után is ezredéves emlékeinek gyöngycsöbél egész kincstárt alakíthat, s melynek vallásos fogalmai, költői felfogása, embertani ismeretei csónkítás után is kegyeletes tiszteletet ébresztenek. Ily műveltségnek kísérője csak az irodalom, főleg a költészet lehetett, mely hogy írott művekkel is dicsekedett több írónak jegyzetei igazolják. Igaz, hogy állításunk dönthetetlen bizonyítékául nincs birtokunkban egy betű sem. Atillától Gézáig idegen nyomokon kell kutatnunk a szétroncsolt történeti romokat, vagy egy-két későbbi s így többé kevésbé általalkított szellemű hazai műben vizsgálhatjuk a pusztatényeket, melyeknek elhullott szépségeit a honszeretet melegeben forrasztgatjuk s tapasztgatjuk össze.

Hogy a költészet s főleg ennek egy faja a dal a főrangnak s a köznép között is el volt terjedve, Priscus rhetor, Theodosius császárnak Atila udvarában tartózkodó követe bizonyítja, ki szépen leírja a jelenetet, midőn a királyi várba visszaérkező fejedelem ünneplésére lantosok önkészített versekben dicsőítették a fejedelem nagyszerű tetteit, s így a hölgyek is, kik fekete fátyollal leplezve összefogott s fölemelt karokkal jöttek Attila elé s verseket énekeltek. Ki-ki költő volt a „nemes magyar“ népnél s ki-ki vagy saját verseit éneklé, vagy a más által készítettet énekelte kísérve egy hangszertől, melyet koboznak neveztek.

Mint említettem az ősnemzettség korabeli irodalomnak, mint írott szellemi világnak minden alkotása elveszett, de nem vesztették el az, mit a költészet mint élő ajkon virágzott irodalom magában foglalt, s mely költészet a társadalmi műveltség szolgálataiban is állott. Ezen irodalom szent örökségképpen adatott át az utókornak s szállt nemzedékről nemzedékre s magában foglalta mindazt, ami mint gondolat, eszme és érzemény a nemzeti élet hú kisügarzása volt.

Az ő magyarok költészet kedvelése a krónikások számos helyéből kitünik. Anonymus, állítólag I. Béla névtelen jegyzője is mondja, hogy a magyarok, dicsvágya megkivánta, miszerint versekben öröktessenek meg vitéz tetteik. A hadjáratához kötött kalandoknak sokszor nem is volt más ingere, mint a nemzeti dicsőség dalos megörökítése. Háboruba dalosok is mentek, hogy szemtanúi legyenek az eseményeknek s azokat híven versekbe szedhessék. Utóközött előtt harora buzditó dalokat zengtek a hadiak. Ugyancsak Anonymus említi, hogy Ó-Buda elfoglalásakor a magyarok a tréfálók énekei között husz napig mulattak. Theofilactos görög író szerint őseink isteni tisztelet alkalmával dombokon és berkekben énekeket zengének. E följegyzésekből is látható őseink előszeretete a költészet iránt, melyeket zene hangjai mellett szerettek hallgatni és előadni. A családi lakomáknál, nemzeti ünnepélyeknél s a tábori életben egyaránt zengtek a dalok. Itt-ott egész dalnok körök keletkeztek, melyek emlékeztetnek a középkori vándorlantosokra, kik a franciáknál troubadourok s a németeknél minnesängerek néven fordulnak elő. S miként a spanyolok románcaikban nemzeti eseményeket s jeles férfiak élettörténetét zengték, s mikép a középkori francia költészet számtalan költeményben varázsolja elő az elmúlt időket s dicsőíti a buzgó vallásosságot, a tiszta eszményi szerelmet és vitézséget, miként az olasz szerenádkban, a skótok s angolok balladákban éneklék a letrükt kor hős alakjait, éppen úgy a magyarok, csak hogy a mi dalnokaink keblében a vallás és hazafiság képezte leginkább a dalok tárgyát. A mi Franciaországunknak a XII. XIII. században ideális költői életét alkotta, az volt nálunk az egyszerű hangszer a koboz még egyszerűbb művészeivel. E szép gárdának mely annyi nemzeti dicsőség és gyász, öröm és fájdalomnak élő irodalma és művészete volt utolsó daliája Tinódi Sebestyén.

Legrégibb költészetünk a nemzeti élet eseményes oldalát ölelte fel. A történelemnek keretében mozgott az egész nemzet élete, melynek minden mozzanata erősen össze van forrva a nemzeti közérzettel. Ebben hagyta fenn a nép mint nemzet egész élettrajzát, sinnen van, hogy régi költészetünk tiszta történelmet sugárzott ki, nemcsak hanem mielőtt a törvényt leírták volna, előbb énekekbe foglalták. Innen is kitünik, hogy régi költészetünk meg a rideg paragrafusoknak is alkalmas formája volt.

Majd később a kereszténység behozatala idejében látjuk már a népdal költészetet is kifejezőbben fecsillámlani, s hogy ezek jelket megragadóak voltak, bizonyítja a szent életű Gellért püspök esete, a ki

ugyanis imáit végezvén, egy kézi malom őrlő szögélő hallott énekelni s oly szép volt a dal, hogy a jámbor férfiú félre tévén szent könyvét, belemélyedt annak hallgatásába. E darab lehetett egyik azon sok közül, melyek mint malom dalok a költészet külön válfaját képezték.

Ha kobzosaink szereplését tekintjük, s ha a nemzeti hagyományokat, — melyek bár töredékekben maradtak fenn — olvassuk, azt vesszük észre, hogy népdal költészetünk balladái alappal bírt. S valamint a görögnek van Iliása, a németnek Nibelungja, a spanyolnak Cid-románco köre, úgy van a magyaroknak hun-magyar mondaköre. A régi naivkor megbecsülhetetlen epos-töredéke ez emlék, melynek idegeiből egy egész ballada világ tűnik elő. Ezen maradvány, bizonyára egész szerves ballada gyűjteményt foglalhatott magában, mely balladák az ősmagyar nép között szájról-szájra jártak s mint élő ajkon virágzott irodalom lettek nemzedékről-nemzedékre áthagyományozva.

De később eleink őshazájukat elhagyva Atila egykori birodalmába lépnek mint örökösök, hol a nyugati műveltség befolyása alatt a loyális nemzetek családjába lettek igtatva, minék folytán a folytonos művelődés szakította a pogány szellemmel s így történhetett, hogy az ősi szép balladák mint nép-költészeti produktumok nem adtak már szájról-szájra, nemzedékről-nemzedékre. S így történt, hogy nem akadván homéri kéz, mely művészi tapintattal egy költői egészszé fűzte volna össze, az ősköltészet e szép várrágai az idegen szellemű férfiak által vagy üldöztek, vagy a krónikások rideg kezei közé jutva csakhamar elfonnyadának. De valamint egy szép arc hervadásában van bizonyos meghatározó erő s titkos varázs, mely keblünk legmélyebb érzelmeit ragadja meg, épugy ezen romhalmaz izmaiból is ki lehet olvasni az egykori szépséget, erős népies felfogást és alkotást. S ezen említett, szerény irodalmi maradványok látszó két mondatkör világot vet az ősidők szellemi életére. Egyikben látjuk hatalmas őseink eredetét s fellépését a világ szereplés színpadára; a bölcsőkor hajnalát, a lezajlott idők eseményeit, az ősidő napjait, a nemzet jellemét, szokásait kalandjait.

Megismerteti a másik a magyar őshazáját, dicsőséges utját egy szebb s nagyobb jövőndő felé, állami szerkezetét, nemes lelkiületét stb. Az őskor költészet mily szép ciklusalehetett ez, melynek magvas tartalmából a lezajlott események csatamezőin oly nagy hősök és jellemek emelkednek ki, mint Atila Álmos, Árpád, Botond, Bulcsú stb. E két mondatkör legvilágosabban bizonyítja, hogy ősköltészetünk tartalmilag az eseményes vagyis epikai világban mozgott, mely plasztikai nyugodtságu elembe a keleti fantáziának szebbnél-szebb lyrai virágai hullottak, megaranyozandók a hősök és dicsőséges napok keretét.

Ha századunk irodalmának igazi becsét, valódi dicsőségét felfogni s élvezni akarjuk, vissza kell mennünk nemzeti költészetünk ősi gyökerére, mely sok század viharai alatt meg van ugyan viselve, de el nem pusztulva szebbnél szebb hajtásokat nevelt; s ha egy kissé belemélyedünk történetünk nemzeti hagyományaiba és ismereteinket történeti áttekintésben szerzett gyümölcsökkel gazdagítjuk, akkor fogjuk átlátni, hogy nemzetünknek ha nem is esztetikai, de nagy irodalmi becsű multja van, s meggyőződünk arról, hogy népünk nem maradt el a többi nemzetek fiatakorai dicsőségétől, sőt a nyers erő hatalma fölé emelkedve s a próba tusáját kiállva a szellem hatalmát biztosította.

Századunk elbeszélő költészete mozgalmának nevezetessége is visszazsall a költészet régi világába. Arany János dráma testvéreink Budának halálát írta meg remek drámailag epikai felfogással s gyönyörű költői kidolgozással. Horváth Endre az Árpádászt írta meg ékes hexameterekben XII. énekben. Dehreczeni Márton a kiovi csatát. Vörösmarty Mihály a honfoglalás eseményéből Zalán futását, majd a cserhalmi ütközetet írta meg ragyogó nyelven s művészi romanticizmussal. Czuczor Gergely az augsburgi csatát, Botond hőst tettét énekelte meg.

Garay, Szász Károly s több jelese századunknak keresi fel az ősi forrást, melynek cseppjeiből nyertek erőt és lelkesedést annyi jobbaink, kik századunk első felében irodalmilag indítják meg a politikai és társadalmi reformokat s kik az ősi dicsőség varázsfényét tartották a sivar jelenben tengődő és bizalmatlan nemzet elé.

Nagy az ősi irodalom erejének befolyása századunk irodalmi fejlettségére s a nemzeti reformokra.

Az ősmagyar népben megvolt, bizonyos tiszteletré méltó életbölcseesség, épugy költészetében is nem az üres érzélgősségnek hódolt, hanem költészetét komoly és férfias gondolkodásának, lovagias érületének, kora elveinek és fölfogásának valóságos tükrévé tette. Költészete magvas volt, mert a nemzeti élet legmélyebb szívereiből merítette anyagát s éppen ez a magvasság az, mely az idők viszontagságainak ellentudott állani s odaforrott őseink szívéhez s honunknak dicsőségét hirdető ajkukhoz.

A közönség köréből.)*

Zilah 1888 febr. 17.

Tekintetes Szerkesztő ur!

A „Szilágy“ f. évi 6-ik számában a „Különlék“ rovata alatt közgyűlés címmel a zilahi első temetkezést segélyező társulat mult hó 29-én lefolyt tisztújítás tárgyzó közlemény jelent meg, melyben a ténylek elferdítésével oly általánosan sértő célzatos kifejezéseket használ a névtelen tudósító,

*) Az e rovat alatt megjelenő dolgokkal összefüggő levelezésnek díjtalanul helyet adunk. A felelősség a beküldőt illeti. Szerk.

melyeket felelet nélkül hagyni a félre vezetett közönség elleni bűn lett volna; erre vonatkozó közleményem kiadását azonban a „Szilágy“ szerkesztősége megtagadta mellőzve az igazság torkolatos alapelvét: „audiatur et altera pars“; másfelől tért engedve az egyoldalúság nagyobb hibájának, az önbíráskodásnak. Ugyanezért a nevezett lap jellemző eljárása után, azon reményben fordulok a tekintetes szerkesztő urhoz, miszerint közleményemnek becses lapjában helyet adni szives leend.

A közlemény kétségen kívül a „kisebbség“ valamely hivatalra aspirans tagjának tollából került ki, más, kevésbé érdekelt nem engedte volna magát oly bornírt, durván sértő, s az igazságnak még nyomában sem járó kifejezésre ragadtatni, mint például a jelzett közlemény eme passusa: „melynek (t. i. a közönségnek) párt állását minden célra törekszenek kizsákmányolni.“ (!) Nevetséges izetlenkedés, elkoptatott bambasticus phrasis, mely legkevésbé sem alkalmas a — sajnos! — napirenden levő társadalmi surlódások élet megtompítani; ellenben fokozatosabbá teszi azt. Legyen az bár a vele hasonló véleményűek bűne; engem még is bánt az, hogy ha már az illető elég merész volt ily kifejezéssel egy nagy közönség minden tagját gyanúsítani, miért nincsen bátorsága magát, vagy a gyanúsítottat megnevezni?

Személyeskedni nem óhajtok, azonban nem hallgathatom el megjegyzés nélkül a Cservenyák János volt pénztárosra vonatkozó részét a közleménynek. Én nem vonom kétségbe jóakarátát, de igen képességét. Ezért is felkérem a nagyközönséget, különösen anonyim urat, sziveskedjenek a társulati pénztárnál megtekinteni a Cservenyák ur által vezetett számkönyveket, s meggyőződnek, hogy azok telvék kihuzások, igazítások s a számokat elfedő tinta foltokkal annyira, miszerint számadás alapját egyáltalában nem képezhetik, mit ily állapotban tűrni vétkes mulasztást képez. Szolgáljon még izelítőül a Somogyi Sámuel, özv. Kovács Jánosné, Szabó Antal, Prodán Tódorné esete, kiknek a könyvébe tett bevezetés nem egyez meg a főkönyv rovataival és nem tudni, ha vajjon nem derül-e ki több hasonló eset! És hogy ez nem rágalom, tessék meggyőződni róla!

Végül a névtelenség homályába és biztonságába burkolt közlő urtól szabad legyen kérdenem, honnan veszi a vakmerőséget egy választó közönségre erőszakolni saját izlését s pressionalni a szabad választás jogát? Ez a mennyire jogtalan, épen annyira boszantó. Vegye tudomásul, miszerint eljárása ennyhe kifejezéssel élve — férfiatlan, mert jobb tudomása ellenére vezetí félre a t. lap olvasóit, akkor midőn e tényéért a nyilvánosság előtt nem kívánja de sőt erkölcsi bátorságot sem érez a felelősséget elvállalni.

Ennyit a névtelenség, a megnevezettnék többet s talán többet!

A tekintetes szerkesztő urnak alázatos szolgálja
Délczeg Zsigmond.

Hirdetések.

Hirdetmény.

A megye által rendelt s nálam gyárilag készült **elvéd jegyekhez** czélszerű móddal használható **nyaköveket** és **szájkosarakat** többféle kiállításban s nagy mennyiségben készítettem, s azok meglepő olcsó áron minden járás főszolgabírói hivatalnál kaphatók.

Becsés figyelembe ajánlom továbbá a n. é. közönségnek új gépezetekkel berendezett **réz műves, ércöntőde és gépjavító műhelyemet is**, mely által bárminemű e szakba vágó munkálatok korszerűen, a legpontosabban és jutányos árért készülhetnek.

Kiváló tisztelettel:

Posner Ábrahám,

okl. gépész és rézműves
Szilágy-Somlyón.

3—6

8000 Hungária Drill sorvetőt
szállított eddig

KÜHNE E.

gazdasági gépgyára Mosonban.

Főraktár: B u d a p e s t, VI. vaczi-körut.

Leszállított árak! Utánzatoktól óvakodjunk!

Uj!

1—2—3 barázdás **vas-ekék**, Laake-féle **rétborona**, Thallmayer-féle **Aranka-választó**, „**Acme**“ amerikai borona, stb.

3—3